

Hvorfor vaksinere?

Immunitet (beskyttelse mot sykdom) er en viktig del av kroppens forsvar mot infeksjonssykdommer. Når man har gjennomgått en sykdom, gir dette ofte livslang immunitet, slik at man ikke får samme sykdom flere ganger. Det finnes infeksjoner som kan forårsake alvorlige skader og i verste fall død hos den som smittes. Hensikten med vaksinasjon er å oppnå immunitet uten den risikoen det innebærer å gjennomgå en slik sykdom.

Hva er immunitet?

Når kroppen smittes med en mikrobe (virus, bakterie, parasitt eller sopp), stimuleres den til å danne viktige immunforsvarsceller. Etter gjennomgått sykdom vil noen av immunforsvarscellene ”huske” mikroben som kroppen ble smittet med. Dette kalles immunologisk hukommelse. Neste gang kroppen blir utsatt for samme type mikrobe, vil immunforsvaret gjenkjenne den. Kroppens forsvar mot sykdommen blir raskere og kraftigere, og kan forhindre at den smittede blir syk. Da har det oppstått det som kalles *immunitet etter gjennomgått sykdom*.

Hva gjør vaksinasjon?

Hensikten med vaksinasjon er å oppnå immunitet mot smittsomme sykdommer uten å måtte gjennomgå sykdommen med den risiko det innebærer. Ved vaksinasjon tilføres kroppen enten en svekket mikrobe, deler av en mikrobe, eller noe som likner den mikroben det ønskes beskyttelse mot. Når virkestoffene i vaksinen møter kroppens immunforsvar, dannes det immunforsvarsceller og antistoffer som vil gjenkjenne den ”ekte” mikroben. Hvis den vaksinerte senere smittes med denne mikroben, vil immunforsvaret gi en raskere og bedre immunrespons som kan forhindre sykdom. Det er oppnådd *immunitet ved vaksinasjon*.

Vaksinasjon kan utrydde smittsomme sykdommer. Dette forutsetter at mikroben som gir sykdommen bare finnes hos mennesker, at en effektiv vaksine finnes, og at vaksinen gir langvarig beskyttelse. Hittil er kopper den eneste infeksjonssykdommen som er fullstendig utryddet.

Vaksiner kan inndeles i 3 hovedgrupper, etter de aktive virkestoffene de inneholder:

- levende, svekkede bakterier eller virus
- ikke-levende bakterier eller virus
- biter av bakterier eller virus (ikke-levende)

De fleste vaksinene gis som sprøyte. Det finnes også vaksiner som kan gis som drikkevaksine, tablett som svelges eller som nesespray.

En god vaksine skal gi tilstrekkelig og langvarig beskyttelse mot sykdommen det vaksineres mot. Antall doser som trengs for å oppnå dette varierer fra vaksine til vaksine. For noen vaksiner er det behov for oppfriskningsdoser senere i livet for å opprettholde beskyttelsen. Dette gjelder bl.a. vaksiner mot stivkrampe, difteri, polio og kikhoste. Oppfriskningsdoser kan også være aktuelt ved reisevaksinasjon.

Flokkbeskyttelse

Når de aller fleste i befolkningen er vaksinert mot en sykdom, blir det få personer igjen som smitten kan spre seg til. Dette kalles flokkbeskyttelse og gjør det mulig å holde sykdommen borte, noe som også beskytter de som ikke er vaksinert. Spesielt god flokkbeskyttelse oppnås av de vaksinene som både hindrer sykdom og også hindrer at friske mennesker blir bærere av smittestoffene (som Hib-, meslinge- og

poliovaksine). Ved at de aller fleste i befolkningen er vaksinert mot en sykdom, er de også med på å beskytte de minste barna som er for unge til å få vaksine, og personer med spesielle sykdommer som gjør at de ikke kan få vaksine.

Effekten av vaksinasjonsprogram

De vaksinene som brukes i barnevaksinasjonsprogrammet fører til god beskyttelse for hver enkelt som er vaksinert. Den individuelle beskyttelsen etter fullført vaksinasjon varierer fra ca 85 % for kikhostevaksine til nærmere 100 % for difteri-, tetanus- og poliovaksine. Barnevaksinasjonsprogrammet gjør at vi i Norge i dag har kontroll over mange infeksjonssykdommer som tidligere var utbredt. Eksempler på slike sykdommer er polio, meslinger og difteri. For å få en sykdom under kontroll kreves en vaksinasjonsdekning i befolkningen på 80-95 %, avhengig av hvor smittsom sykdommen er. Hvis vaksinasjonsdekningen blir for lav kan sykdommer vi i dag har kontroll over komme tilbake.

Er du usikker på om du er vaksinert? Sjekk når vaksinene ble innført i barnevaksinasjonsprogrammet i Norge:

- [Oversikt over vaksiner i barnevaksinasjonsprogrammet i Norge 1810-2014](#) (pdf)

Les mer om vaksinasjon i Vaksinasjonsboka:

- [1.1. Hvordan vaksiner virker](#)
Kapitlet inneholder følgende tema:
 - 1.1.1 Hva er immunitet?
 - 1.1.2 Hva er vaksiner?
 - 1.1.3 Hva kan oppnås ved vaksinasjon?
 - 1.1.4 Spesifikke immunglobuliner og sera

og

- [1.11. Holdninger til vaksinasjon](#)
Kapitlet inneholder følgende tema:
 - 1.11.1 Hvem er de barna som ikke vaksineres?
 - 1.11.2 Hva skjer hvis vaksinasjonsdekningen blir for lav?
 - 1.11.3 Hypotesen om MMR-vaksine, inflammatorisk tarmsykdom og autisme
 - 1.11.4 Hva kan helsepersonell gjøre for dem som er redd for vaksiner?

Om artikkelen:

Kildehenvisning: Folkehelseinstituttet, <http://www.fhi.no/artikler/?id=74139>

Publisert: 25.02.2009, endret: 25.11.2014, 18:44
